

Quid novi?

Hors concours: Tolle, lege!

Ortak Kültür Sözlüğü. Hazarlayanlar: Yurdanur SALMAN, Gamze VARIM, Serhan KESER. Tümm zamanlar Yayıncılık. 107 s.

Türkiye'de Sözlükbilim (Lexicography) çalışmalarına güzel bir örnek olarak gösterebileceğimiz *Ortak Kültür Sözlüğü*, üç yazar / çevirmenin hazırladığı, anlamlarını çoğu zaman çözemediğimiz yabancı sözcük, terim, deyim, özdeyiş ve atasözlerinin en yaygın biçimde kullanılarını kapsamaktadır.

Bilgi çağı olarak adlandırabileceğimiz çağımızda, diller arasındaki etkileşim ve alışveriş yabancı sözcük, deyim, terim, atasözü ve özdeyişlerin anadillerin söz varlıklarına girmesine neden olmaktadır. Bu nedenle bir dilin söz varlığını oluşturan öğeler kendi aralarında ikiye ayrılabilir: Çekirdek öğeler ve yabancı öğeler. Yabancı öğelerden bazıları, dilde yabancılıklarını, ses özelliklerini koruyarak devam ederlerken, (Türkçe'de cappuccino (It); allegro (It.); Ph.D.(Lat.) gibi) bazıları girdikleri dilin ses ve yapı özelliklerine uymuşlardır. Türkçe'de sempozyum (Fr.); dekor (Fr.); kültür (Alm.) gibi.) Bazıları ise, yabancı söz varlıklarını çeviri yoluyla sürdürmektedir. (Türkçe'de sabit fikir; l'dée fixe (Fr.); güzel ülke: eutopia (Yun.) gibi).

Türkçe'nin sözvarlığını incelediğimizde, pekçok Arapça, Farsça, Rumca, İtalyanca, İspanyolca, Fransızca, Almanca ve İngilizce sözcük, terim, deyim, atasözü ve özdeyişlere rastlayabiliriz. Suat Karantay'ın da *Ortak Kültür Sözlüğü*'ne yazdığı önsözünde belirttiği gibi gazetelerde, reklamlarda, müzik metinlerinde yemek listelerinde, oyunlarda, romanlarda karşımıza çıkan yabancı söz varlıkları dünya kültürünün ortak dil öğelerini oluşturmaktadır. Bu ortak öğeler çeviri metinlerinde de karşımıza çıkar. Örneğin tanıtma yazımızın başlığını çözebilmemiz için bir başvuru kaynağına gereksinim duymamız yadsınamaz bir gerçektir. Ancak karma bir söz varlığını oluşturduğundan bir sözlükte hepsine rastlamak olası değildir.

Ortak Kültür Sözlüğü gerek okurların, gerekse çevirmenlerin, çeşitli metinlerde sürekli karşılaştığı tüm bu karma söz varlığını kapsayan bir sözlük özelliğini taşıyor. Sözlük, Arapça, Afrikaner dili, Algonkin dilleri, Almanca, Cava Dili, Çince, Eskimoca, Farsça, Felemenkçe, Fransızca, Galce, Hindustani, Hintçe, Hollandaca, İbranca, İrlanda Dili, İrlanda Galcesi, İspanyolca, İtalyanca, Japonca, Latince, Lehçe, Macarca, Malezya Dili, Portekizce, Rusça, Sanskrit Dili, Tibetçe, Tunguzca, Yidiş ve Yunanca gibi pekçok dilden farklı başlımlara giren en yaygın sözcük, terim, deyim, özdeyiş ve atasözlerini kapsamına almaktadır.

Çift dilli olarak hazırlanan bu sözlükte abecesel sıra kullanılmıştır. Herbir madde başı kolaylıkla ayırt edilebilir şekildedir. Kullanılan öğelerin kaynak dilleri de

verilmiştir. Kimi sözcüklerin eş anlamları, karşıt anlamları da verilerek sözlükte kavram zenginliği oluşturulmuştur. Yer yer sözlük içi göndermelere de rastlanmaktadır. Fransızca ve Latince'den sözlük kapsamına alınan kimi sözcükler için dişil ve eril ayrımı yapılmış; Fransızca, Latince ve Yunanca kimi adların çoğul biçimleri de verilmiştir.

Ayrıca H.I; i.q; a.m; p.m; TASS gibi kısa adlara ve açılımlarına da değinilmiştir. Sözlükte sesçil çevriyazı kullanılmamıştır.

Boyutu gereği de kullanımı ve taşınması kolay olan bu özel sözlük tüm çevirmen, yazar ve okurların kullanabileceği, önemli bir gereksinmeye yanıt verebilecek bir başvuru kaynağıdır. İlk başvurumuzu, başlığımızı çözmek için yapmağa ne dersiniz?

quid novi? (Lat) Yeni olan ne var? (p.837).

Hors concours (Fr.) rakipsiz; eşsiz (p.53).

Tolle, lege (Lat.) al .oku (p.95).

Bu tür çalışmaların, önümüzdeki yıllarda daha kapsamlı bir biçimde sürmesini diliyoruz.

NALAN KIZILTAN

Hacettepe Üniversitesi